

Αν μέσα στη φασαρία του δρόμου, ανάμεσα σε κορναρίσματα, φρεναρίσματα κι εξατμίσεις, ακουστεί ξαφνικά ένα αηδόνι, έστω και για μια στιγμή, για μια τρελή τρίλια, ο κόσμος γύρω θα θυμηθεί όλα όσα από καιρό έχει ξεχάσει, όσα λαχταράει αλλ' αποδιώχνει, όσα αποφεύγει να σκέφτεται, κρυφά όμως ονειρεύεται χωρίς να το ομολογεί...

Κάπως έτσι νιώθει κανείς με το βιβλίο «Τα δέντρα που τα λένε Ντίβι - ντίβι» της Ελένης Σαραντίτη - Παναγιώτου.

Διηγήματα παθητικά, του καημού και της ελπίδας, μιας συγκίνησης τόσο αληθινά και βαθιά βιωμένης που να ξεχειλίζει από τις λέξεις, να ξεπερνά τις εικόνες και να κατακτά τον αναγνώστη. Είναι δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς ποιο από τα στοιχεία της γραφής τους είναι το πιο δυναμικό. Είναι τα θέματα; Είναι η πλοκή; Είναι η γλώσσα; Το 'να συναγωνίζεται το άλλο, δεμένα μ' ένα ύφος γλυκιές — όχι γλυκερές — νοσταλγίας, ή πιο σωστά, αγάπης για τον καιρό και τους ανθρώπους που φύγανε, για κάποιες ώρες που δεν επαναλαμβάνονται μα και δε χάνονται, όσο μπορεί κανείς να τις αναπλάθει. Αυτό είναι κι η κόκκινη κλωστή που ενώνει τα εννιά διηγήματα, μ' όλο που κινούνται σε διάφορους θεματικούς χώρους.

Σε τέσσερα από τα διηγήματα κυρίαρχο θέμα, η ξενιτιά, η πικρή μετανάστευση, η σύγκρουση ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα, στον πόθο και την ανάγκη. «Το γράμμα της Ισμήνης», της μετανάστριας είναι γεμάτο παράπονο, μια φωνή που σπαράζει, στερημένη από όλα εκείνα που μορφαίνουν τη ζωή: Την καλημέρα του γείτονα, την ευωδιά της θάλασσας, το κερί της Ανάστασης, τις πασχαλιές στο φράχτη.

Στην ίδια αφιλόξενη πόλη, τη Νέα Υόρκη, περιπλανιέται κι ο Νεκτάριος, μόνο που

ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΡΑΝΤΙΤΗ-
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

«Τα δέντρα που τα λένε Ντίβι-ντίβι»

να ριζώσει, ελπίζει λαχταράει να φτιάξει κάτι, μα δε θα τα καταφέρει. Οι νόμοι δε νοιάζονται για κρυφούς έρωτες και για τρελά όνειρα σαν τη χώρα με «τα δέντρα που τα λένε Ντίβι-ντίβι» «κάτι δέντρα παράξενα, ψηλά και γερτά, σκυφτά σα να ετοιμάζονται να φύγουνε και κάνουνε το πρώτο τους βήμα κόντρα στο δυτικό άνεμο που όλο φυσάει εκεί πέρα».

Στην ίδια πόλη αργοπεθαίνει και «η χάρη», η πανέμορφη μαγεμένη ελαφίνα που οι δικοί της την πούλησαν σ' έναν πλούσιο ομογενή. Είναι ένα θέμα τόσο κοινό στον ελληνικό χώρο κι όμως, δοσμένο εδώ με μια εκπληκτικά διακριτική τραγικότητα. Μια πινακοθήκη της επαρχίας με παλιές φωτογραφίες θα 'λεγε κανείς.

Γραφή νευρική, εικόνες πρισματικές, οπτική διαθλασμένη σε άπειρες μικρές συναισθηματικές αποχρώσεις δίνουν την ατμόσφαιρα του ονείρου που ναυάγησε στη λάσπη, στο «Λιποχώρι 19 Νοεμβρίου '79». Η ατέλειωτη, η βαθιά, η ανείπωτη αγάπη του γονιού για το παιδί του είναι το υφάδι των δυο διηγημάτων «Η κυρία Φανή» και «Ο Διογένης που γύρευε τον Αναστάση». Αναζητώντας τα παιδιά τους, είτε μέσα στη ζούγκλα των φυλακών και της εξορίας, είτε στην απέραντη ερημιά της αδιαφορίας, ο καθένας με το δικό του σταυρό, η κυρία Φανή κι ο Διογένης, πρό-

χονται κορυφαίοι στην τραγωδία που λέγεται ο παραλογισμός του μίσους και του διχασμού, τραγωδία που τόσο συχνά έχει παιχτεί στον τόπο μας. Αλλά κι αντίστροφα, η αγάπη της μάνας έτσι που καθρεφτίζεται κι αντανακλάται στο παιδί της δίνει σελίδες άπειρης τρυφερότητας στα διηγήματα «Μέχρι να χτυπήσουνε οι καμπάνες...» και «Η μάνα μου στους χαιρετισμούς».

Τα διηγήματα της Ελένης Σαραντίτη-Παναγιώτου, είτε μιλάνε για τον καημό της ξενιτιάς, είτε για τις μικρές ανθρώπινες χαρές, για μια στιγμή φευγαλέα ή για το συναξάρι μιας γενιάς («Τυχερός στο χώμα που τον γέννησε»), μεταγγίζουν στον αναγνώστη την ίδια συγκίνηση που τα γέννησε και τον διαποτίζουν με το άρωμα μιας σπάνιας ευαισθησίας. Είναι αλήθεια ότι η διάχυτη μελαγχολία δημιουργεί ένα κλίμα ομοιομορφίας στη γραφή μα εδώ ακριβώς βρίσκεται κι η ξεχωριστή χροιά της αφήγησης. Η αίσθηση που δίνει η γραφή της Ελένης Σαραντίτη-Παναγιώτου είναι μια μελιχρωμή ατμόσφαιρα γεμάτη από φευγάλους ιριδισμούς και χαμηλόφωνα τραγούδια, απόμακρα.

Ιδιαίτερα αξίζει να σταθεί κανείς στη γλώσσα των κειμένων. Οι λέξεις τους είναι ένα πραγματικό περιβόλι από ξεχασμένες γεύσεις και χρώματα, πλούσιες, εκφραστικές και ευγενικές. Είναι μια αληθινή όαση στο πλήθος των ουδέτερων, μηχανιστικών, άχυμων λεκτικών σχημάτων που κροταλίζουν συνέχεια στ' αυτά μας.

Μετά την πετυχημένη θητεία της στο παιδικό βιβλίο (Έχει εκδόσει τέσσερα βιβλία για παιδιά), η κ. Ελένη Σαραντίτη - Παναγιώτου φαίνεται πως ξαναγυρίζει στο χώρο απ' όπου ξεκίνησε (Μορφές, διηγήματα 1963) πιο πλούσια σ' εκφραστική ευχέρεια κι εμπειρίες, αστείρευτη πάντα σ' αισθαντικότητα και καλαισθησία.